

Г.М. МУЗИЧУК¹, А.С. ДОРОШЕНКО²

¹ Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
Україна, 01601 м. Київ, вул. Терещенківська, 2

² Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

СИСТЕМА ЯКІСНО-КІЛЬКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ МІНІМАЛЬНО-РЕПРЕЗЕНТАТИВНОГО КОЛЕКЦІЙНОГО ФОНДУ РОДУ DAHLIA Cav. НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

На основі порівняльного аналізу якісно-кількісної структури садових класів та груп світового асортименту квітничково-декоративних рослин роду жоржина (Dahlia Cav.) та їх колекцій у провідних країнах світу та Україні опрацьовано систему якісно-кількісних параметрів мінімально-репрезентативного колекційного фонду роду Dahlia НБС ім. М.М. Гришка НАН України, визначено стратегію та пріоритетні тактичні завдання щодо поліпшення його видового й сортового складу для досягнення оптимально-пізнавального рівня відображення світового багатства цієї культури.

Незважаючи на те, що відповідно до пріоритетів, визначених Глобальною стратегією збереження рослин, прийнятою на VI засіданні Конференції сторін Конвенції зі збереження біорізноманіття, ратифікованою Україною [1], декоративні культури не входять до числа першочергових рослинних об'єктів, які потребують обов'язкового захисту, їх колекції та фонди консервованого зберігання широко підтримуються в багатьох країнах світу, оскільки вищезазначені міжнародні рішення дозволяють включати в національні пріоритети також і інші, крім визначених Глобальною стратегією, групи рослин. Найвідоміший європейський центр, що організовує та підтримує зберігання живих колекцій декоративних культур, — Національна рада зі збереження рослин та садів (The National Council for the Conservation of Plants and Gardens) Великої Британії, яка функціонує з 1978 р. і на цей час уже взяла під свою опіку 630 об'єктів, яким надано статус національних і в яких підтримується 56,0 тис. таксонів названої вище групи культур, що належать до 300 різних родів, у тому числі й роду Dahlia Cav.

Створенню різноманітних колекцій декоративно-цінних рослин приділяється велика увага не лише у Великій Британії, а й у більшості країн світу з різним рівнем економічного розвитку, оскільки такі фонди розглядаються як джерело матеріалу для вирішення поточних і майбутніх виробничих потреб відповідної сфери діяльності, є надзвичайно привабливими для експозиційної роботи і мають, крім рекреаційно-естетичного та пізнавального, висококультурне, а часто й історичне значення, що дає змогу віднести такі зібрання рослин до важливих із наукової, соціальної та економічної точок зору.

Ураховуючи підвищений громадський інтерес до квітничкових культур, а також велику увагу до їх видового та генетичного різноманіття в розвинених країнах світу, проблема формування та поліпшення колекційних фондів цих культур належить до числа актуальних і для нашої країни, де рівень знання про ці рослини та використання їх видового та сортового асортименту є значно нижчим, аніж у країнах далекого зарубіжжя, у тому числі й Західної Європи.

Незалежно від існування чи відсутності сформованих національних завдань із проблеми збереження декоративних культур, одним з найбільш широкодоступних і суспільно значущих варіантів участі в її вирішенні в загальнодержавному чи регіональному масштабі є створення та збереження колекційних фондів живих рослин, серед яких одне із провідних місць займає жоржина (*Dahlia*) — загальновідома квітникова культура з надзвичайно широким (десятьки тисяч сортів) різноманіттям садових варіантів. Її колекції існують у більшості країн світу з різними кліматичними умовами, в тому числі і в Україні. Попередньо здійснена нами оцінка основного колекційного фонду цієї рослини в нашій країні, який створювався впродовж тривалого періоду на базі Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (НБС) показала, що ця колекція недостатньо повно репрезентує світовий асортимент за низкою ключових показників, включаючи розмірні варіації, основні класи забарвлень, форму суцвіть [3]. Ці прогалини відіграють роль негативного фактора для головного в країні фонду жоржини, що має статус об'єкта з високою науковою, пізнавальною, культурно-освітньою, навчально-виховною та іншою значущістю. Для ліквідації зазначених недоліків необхідно здійснити спеціальні дослідження з метою визначення шляхів оптимізації структури зазначеної колекції.

Мета роботи — опрацювання системи якісно-кількісних параметрів колекційного фонду квітниково-декоративних рослин роду *Dahlia* НБС ім. М.М. Гришка НАН України, визначення стратегії його формування та пріоритетних тактичних завдань з оптимізації його видового й сортового складу.

Об'єкт, методи та умови досліджень

Об'єкт — якісно-кількісна структура садових класів та груп світового асортименту квітниково-декоративних рослин роду *Dahlia* та колекційних фондів цієї культури у різних країнах світу, зокрема в Україні.

Робота виконана з використанням методів порівняльного аналізу та синтезу інформації. При її здійсненні застосована одна із двох загальноприйнятих у світі класифікацій сортів жоржини, а саме: класифікація, розроблена Американським товариством жоржиноводів (ADS classification) [4]. Її більша деталізованість та врахування максимально великої кількості ознак порівняно з класичною, поширеною в Європі міжнародною класифікацією Національного товариства жоржиноводів Великої Британії (NDS classification) [11], при одночасно високому рівні формалізації (літерне кодування класів за розміром, формою, забарвленням та цифрове кодування всіх основних комбінацій цих ознак) роблять її дуже зручною для вирішення порівняльно-аналітичних завдань. У роботі максимально дотримана авторська інтерпретація всіх рангів та понять цієї класифікації, але для більшої зручності й уникнення можливих труднощів сприйняття матеріалу ми внесли деякі незначні зміни в термінологію, а саме: поняття "клас", що використовується при класифікації кольорів, змінено на "група", оскільки класи сортів за формою та розміром суцвіть і класи забарвлень часто фігурують у тексті поруч. Обсяг роду, а також номенклатуру видів прийнято відповідно до системи рослин, розробленої проф. R.K. Brummitt [7], яка використовується спеціалістами із садівництва у більшості провідних країн світу.

Результати дослідження

Жоржина належить до квітниково-декоративних рослин, що вирощуються на всіх континентах, однак широта її використання та кількість залучених сортів варіюють у досить широких межах. Найбільший розмах наукової, виставкової та виробничої діяльності з цією культурою притаманний 11 країнам світу, що є провідними також за кількістю сортів, які використовуються у декоративному садівництві цих країн. Першість серед них належить США, де офіційний список широкодоступних культиварів,

що підтримуються більш ніж 20 товариствами жоржиноводів, які мають у своєму розпорядженні 76 розсадників, нараховує станом на 2006 р. понад 3,0 тис. найменувань [6].

На європейському континенті провідними країнами щодо роботи з культурою жоржини є Велика Британія [5, 15], Німеччина, Австрія [12], Данія [13]. У списку взаємно-доступного спільного використання видів і сортів жоржини Англії та кількох найближчих до неї європейських країн на цей час нараховується 1938 одиниць [5], а Німеччини та Австрії — 1735 [12]. До світових лідерів належать також Австралія та Нова Зеландія [16], Канада [9], Франція [10].

Якщо взяти до уваги окремі колекції, то до найбільш відомих і крупних належить Національна колекція жоржин Англії, володарем якої нині є садівнича компанія "Вінчестер Гроверс" (Winchester Growers). Зазначена колекція свого часу нараховувала понад 3,8 тис. сортів, але пізніше, після її перенесення в іншу частину країни, значна частина культиварів під час організації нової території та внаслідок адаптування рослин до нових умов була втрачена й тепер їх кількість становить близько 2 тис. Утримувачі колекції одним з основних своїх завдань вважають її відновлення. Цікаво, що одним з пріоритетних вважається завдання не збагачення колекції новими сучасними сортами, а відновлення історично сформованого складу. Тому ведеться активна робота щодо пошуку й залучення втрачених сортів [15].

Колекційний фонд основного зібрання культури жоржин в Україні нараховує станом на 2006 р. 261 сорт. До його складу входять представники 27 з 38 класів за формою та розміром суцвіть і 14 з 15 груп забарвлень. Останні представлені досить нерівномірно: від 3 до 48 сортів. Переважають червоний, рожевий, жовтий кольори, світлий змішаний і двоколірні варіанти. Досить великими є групи темно-червоного, білого та оранжевого кольорів (табл. 1).

Порівняльний аналіз якісно-кількісної структури колекцій жоржини різних країн

світу показав, що за загальною кількістю сортів колекційний фонд НБС входить до числа середньорозмірних зібрань цієї культури. Щодо якісного складу, то як сортовий фонд жоржини НБС, так і найбільші колекції країн світу не репрезентують повною мірою всі існуючі на сьогодні класи культиварів ні за формою та розміром суцвіть, ні за групами забарвлення, що включені на правах окремих позицій у класифікацію сортів (табл. 2). Причина цього полягає в тому, що програма їх формування передбачала інші цілі. У переважній більшості випадків це поточні й майбутні комерційні інтереси та набір вихідного матеріалу з потрібними ознаками для селекційних потреб. Національна колекція жоржин Великої Британії формувалась на принципах відображення історії цієї культури у світовому і насамперед національному контекстах. Цілком можливо, що в попередньому її варіанті (до перенесення на нове місце та втрати майже половини зразків) вона повністю відображала існуюче у світі сортове різноманіття. Проте в її нинішньому складі окремі групи представлені недостатньо.

Отже, постановка та вирішення завдань формування колекції, в якій були б систематизовано показані всі класи та групи сучасного світового асортименту жоржини, — це новий підхід до їх створення, який реалізується вперше у світі.

Обговорення результатів

Як було зазначено вище, жоржина належить до небагатьох культур з дуже великою кількістю садових варіантів. В офіційному реєстрі назв сортів жоржини, який ведуть з 1969 р. і до якого щорічно або кожні кілька років видаються доповнення, їх зафіксовано понад 20,0 тис. [8]. У зведеному Інтернет-списку видів та сортів роду *Dahlia* — близько 50,0 тис. [17]. Ураховуючи цей факт, раніше опрацьовані критерії оптимального колекційного фонду [2] для цієї культури, як виняток, не можуть бути застосовані.

Таблиця 1. Репрезентативність сортів різних класів та груп жоржини (*Dahlia*) колекційного фонду НБС ім. М.М. Гришка НАН України

Розмір	Форма	Колір														
		W Біл	У Жов	О Ор	РК Рож	DP ТР	Р Чер	DR / ТЧ	L Лав	PR Пур	LB СвЗ	BR Бр	F Вог	DB ТемЗ	V Піст	ВІ ДК
АА (гігантські)	FD	—	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	ID	—	1	—	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—
	SC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	C/IC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
А (крупні)	LC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	FD	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
	ID	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
	SC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
В (середні)	C/IC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	LC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	FD	1	1	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1
	ID	1	1	2	5	—	1	—	—	—	—	—	—	1	3	1
ВВ (дрібні)	SC	—	—	1	1	—	4	—	—	—	2	—	—	1	—	—
	C/IC	1	2	2	2	—	6	1	—	—	5	—	—	—	—	1
	LC	1	1	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
	FD	1	2	—	1	—	3	—	—	—	2	—	—	1	—	3
М (міні- тюрні)	ID	—	2	1	1	—	3	1	—	2	1	1	—	1	—	3
	SC	2	2	1	5	—	—	3	—	1	—	—	—	—	2	2
	C/IC	2	1	1	6	1	4	5	—	—	3	—	—	—	—	—
	LC	1	—	—	1	—	1	—	—	—	6	—	—	—	—	—
М (міні- тюрні)	FD	—	2	1	1	1	4	2	—	2	4	—	—	—	—	5
	ID	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
	SC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	C/IC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ВА (кулясті)	LC	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	FD	1	1	2	5	—	1	—	—	1	4	—	—	—	1	—
	ID	—	2	2	1	—	1	2	1	1	4	—	—	3	—	—
	SC	1	2	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Р (помпон)	ST (зірчасті)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	WL (німфейні)	1	1	—	1	—	3	—	—	—	4	3	—	—	2	—
	PE (півонієвидні)	—	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
	AN (анемоновидні)	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2
СО (комірцеві)	CO (комірцеві)	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
	S (прості)	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	MS (мінйон)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	O (орхідеєвидні)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
NO (нові прості)	NO (нові прості)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	NX (нові повні)	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1
	Усього	16	25	15	34	4	41	18	3	9	48	6	0	8	10	24
	261															

Примітки: FD — прямі декоративні; ID — непрямі декоративні; SC — напівкактусні; C/IC — кактусні прямі і загнуті; LC — кактусні розсічені; забарвлення суцвіть: W/Біл — біле; У/Жов — жовте; О/Ор — оранжеве; РК/Рож — рожеве; DP/ТР — темно-рожеве; R/Чер — червоне; DR/ТЧ — темно-червоне; L/Лав — лавандове; PR/Пур — пурпурове; LB/СвЗ — світле-змішане; BR/Бр — бронзове; F/Вог — червоно-вогняне; DB/ТемЗ — темне змішане; V/Піст — пістряве; ВІ/ДК — двоколірне.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика якісно-кількісної структури деяких найкрупніших колекцій та комерційних фондів декоративних рослин роду *Dahlia*

Розмір	Форма	Країна							
		Нідерланди ¹	Велика Британія ²	Франція ³	Україна ⁴	Австралія ⁵	Країни Європи ⁶	США ⁷	Канада
AA (гігантські)	FD	26	90	0	5	39	93	3	7
	ID			1	6			13	18
	SC	8	42	0	0	17	37	1	10
	C/IC	0	2	0	0	1	3	10	2
	LC	0	0	0	0	0	0	0	0
A (крупні)	FD			2	5			4	10
	ID		224	2	4	26	54	12	7
	SC	11	41	0	0	17	49	11	12
	C/IC	4	7	0	0	5	9	13	8
	LC	2	1	2	0	0	1	5	14
B (середні)	FD			6	7	69	101	18	13
	ID	14	137	18	15			8	13
	SC	61	153	12	9	44	185	17	11
	C/IC		31	8	20	18	30	23	6
	LC	7	4	8	9	0	6	18	14
BB (дрібні)	FD			30	13	120	380	32	35
	ID	132	247	19	16			16	18
	SC	33	94	38	18	20	116	15	14
	C/IC	29	109	23	22	60	78	23	15
	LC	0	0	8	9	0	2	11	7
M (мініатюрні)	FD			8	22	99	214	10	31
	ID	66	164	0	3			0	3
	SC	5	28	1	0	1	21	2	4
	C/IC	4	14	0	0	24	11	3	11
	LC	0	0	0	0	1	6	0	1
BA (кулясті)		10	41	5	16	37	58	17	18
MB (мінікулясті)		30	96	12	17	12	102	1	8
P (помпон)		0	83	1	7	55	87	2	18
ST (зірчасті)		0	2	0	1	4	5	5	7
WL (німфейні)		38	110	0	15	36	132	24	27
PE (півонієвидні)		21	6	5	5	2	16	1	5
AN (анемоновидні)		38	30	4	6	53	46	0	4
CO (комірцеві)		13	42	2	3	9	68	3	10
S (прості)		40	40	17	1	24	8	0	6
MS (мінйон)		0	2	7	0		4	0	5
O (орхідеєвидні)		15	13	0	0	7	9	0	4
NO (нові прості)		23	32	0	0	16	7	0	2
NX (нові повні)				0	5			2	4
Усього		625	1850	239	261	759	1938	323	402

Примітки: FD — прямі декоративні; ID — непрямі декоративні; SC — напівкактусні; C/IC — кактусні прямі і загнуті; LC — кактусні розсічені; 1 — Dutch Nursery Trade; 2 — Національна колекція; 3 — Dahlias E.TURC SA; 4 — НБС; 5 — Country Dahlias; 6 — Спільний фонд комерційно доступних сортів Англії та найближчих до неї країн Європи; 7 — Art's Nursery.

Беручи до уваги велике сортове багатство жоржини, наявні технічні можливості та складність вирощування цієї рослини в умовах зони помірного клімату як незимуючої в ґрунті культури, що потребує спеціального зберігання, а також виходячи з даних про нинішній склад колекційного фонду НБС ім. М.М. Гришка НАН України (див. табл. 2), подальше його вдосконалення повинно здійснюватися максимально цілеспрямовано, відповідно до науково-обґрунтованих параметрів його якісно-кількісного стану, що формуються залежно від поставлених завдань. Основне завдання, яке пропонується нами на середньострокову перспективу в плані оптимізації структури колекції полягає в наданні їй більш високого науково-пізнавального рівня. Для цього вона повинна мати у своєму складі сорти всіх садових класів, а в їх межах не менш одного варіанта кожного з фіксованих у класифікації кольорів (як і варіантів їх комбінування, виділених як окремі групи забарвлень у класифікації), тобто відповідна колекція включатиме не менше одного сорту кожної групи забарвлень для всіх 38 класів за формою й розміром суцвіття. Для такого колекційного фонду нами запропоновано окрему назву — мінімально-репрезентативний.

Згідно з вищезазначеним, кількісні параметри колекційного фонду для жоржини характеризуватимуться такими цифрами. Кількість вихідних сортів дорівнюватиме 575 зразкам (за умови, що мінімально можлива кількість — один зразок кожної групи забарвлень для всіх класів). Ураховуючи, що дуже бажаною з пізнавальної точки зору є наявність у колекції видів (популярність яких, до речі, у сучасному садівництві швидко зростає), і насамперед тих, на основі яких створено різноманіття цієї культури, мінімально-репрезентативна колекція збільшиться на 30 зразків і включатиме не менше 605 сортів та видів. Для низки видів роду *Dahlia* також створено сорти, які бажано представити в колекції. Отже,

орієнтовний показник кількості сортів мінімально-репрезентативного колекційного фонду визначається цифрою приблизно 650 видів та культиварів.

Що стосується конкретно НБС, то слід урахувати, що в уже сформованій тут колекції, за рахунок того, що окремі класи мають більшу від мінімальної кількість зразків (від двох до шести), існує деяка "понаднорма" кількості сортів, жоден з яких не може бути вилучений із неї, оскільки, по-перше, у справі збереження генофонду питання про вибраковування зразків взагалі не може ставитись, а по-друге, наявні сорти — це переважно перевірені, добре адаптовані до наших умов або сорти вітчизняної селекції, які також становлять історичну та культурну цінність. Таким чином, для колекційного фонду НБС розробка середньострокової програми вдосконалення його структури повинна бути орієнтована приблизно на 750 зразків. На нашу думку, це буде найбільш оптимізований варіант колекції високого пізнавального рівня або центрального її ядра. У тому випадку, коли кількість сортів колекційного фонду вимірюється тисячами, навіть якщо не стоїть проблема їх утримання, завжди присутній фактор важкості сприйняття такої кількості зразків та орієнтації в ній як для фахівців, так і для широких верств населення, заради задоволення естетичних та пізнавальних потреб яких і прилучення їх до світу живої неповторної краси й здійснюється ця робота. Розроблений варіант колекційного фонду є відкритим для будь-якого з напрямків можливого розширення. Наприклад, додатково до основного мінімально-репрезентативного блоку можна створювати постійні чи тимчасові експозиції найновіших досягнень сучасної селекції, представлення сортів, створених в окремих країнах або певними авторами чи установами, а також блоки презентації культиварів цілих континентів (сучасні чи ретроспективні жоржини Європи, Америки, Австралії тощо), історії культури, відображеної в сортах, тощо.

При формуванні такої колекції слід урахувати й наявну для жоржини кольорову гаму, але її повномасштабне представлення можна здійснити без додаткового збільшення вищевизначеного кількісного складу. Нами підраховано, що загальна кількість однотонних варіантів кольорів та їх основних відтінків у цієї культури становить близько 160. При цьому різні групи кольорів не однаково багаті на відтінкові відмінності. Найбільша їх кількість характерна для пурпурового (41 варіант) та червоного (23 відтінки) кольору. Дві групи, а саме, білий та темночервоний, найбідніші на відтінки: чотири і три варіанти відповідно. У семи груп кольорів, виділених у класифікаційній системі, цей показник становить 9—14. Що стосується класифікаційних груп забарвлень, які об'єднують комбінації кольорів, то їх кількість практично не підлягає точному підрахунку. Наведеними вище цифрами багатство відтінків кожної із груп кольорів жоржини не обмежується, оскільки йдеться про основні відтінки, більшість з яких мають досить багато варіацій. Розробка узагальненого списку перспективних сортів та списку пріоритетних для інтродукції має ґрунтуватись на тому, щоб у колекційному фонді якомога менше повторювались одні й ті самі відтінки певного кольору в культиварів різних класів, диференційованих за розміром та формою, натомість слід максимально представити всі існуючі відтінки та їх варіації для кожного з кольорів. Це є окремим завданням для вивчення та аналізу світового фонду сортів жоржини з метою розробки конкретних планів програми її інтродукції, що забезпечить формування колекції із заданими науково-обґрунтованими параметрами.

Висновки та пропозиції

Практично всі колекції жоржини, створені у різних країнах світу, у тому числі і в Україні, побудовані не на принципі облігатності систематизовано-повного відображення різноманітності культиварів цієї рослини за формою й розміром суцвіть та кольоро-

вою гамою — ознаками, покладеними в основу їх садової класифікації. Відповідно, попри високе пізнавальне та інше значення кожної з них, вони не є такими, що забезпечують оптимальний рівень цілісності пізнання культури шляхом наочного ознайомлення з її багатством.

Основний в Україні колекційний фонд жоржини, створений на базі НБС ім. М.М. Гришка НАН України, входить до числа 15—20 найкрупніших з них. Однак за своєю якісною структурою він не може бути зарахований до рангу колекцій, що на високому рівні відображують багатство світового асортименту зазначеної культури: у ньому повністю відсутні сорти значної кількості (11 з 38) класів за формою та розміром суцвіть та одна з 15 груп забарвлень. Асортимент жодного з наявних класів не відображує повністю багатство та особливості кольорової гами сортів, які входять до його складу.

Стратегія середньострокової програми оптимізації структури колекції НБС повинна ґрунтуватись на принципі створення мінімально-репрезентативного фонду, з відповідними для нього показниками кількісного та якісного складу (≈ 750 видів та культиварів, що репрезентують як всі садові класи та притаманні їм групи забарвлень, так і видове багатство культури), з дотриманням принципу повного збереження всіх зразків нині існуючого фонду.

Тактика поступового вдосконалення колекції жоржини НБС полягає в першочерговому залученні сортів відсутніх класів, з тим щоб досягти 100% результативності. Другий крок — розробка детального плану інтродукції, що включатиме списки найперспективніших сортів для оптимізації складу кожного з 38 класів у контексті загальної структури колекційного фонду.

До завдань матеріально-технічного сприяння розв'язанню проблеми формування колекції жоржини НБС слід включити завдання переведення її в ранг доступної для масового відвідування окремої експозиції з відповідним інформаційним, у тому числі

екскурсійним, забезпеченням, а в міру вдосконалення структури — створити на основі унікальної колекції сезонної школи (шкіл) вивчення культури та підвищення майстерності фахівців.

1. Закон України від 29.11.94 р. № 257/94-вр "Про ратифікацію Конвенції про біологічне різноманіття" // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 49. — С. 433.

2. Муzychuk Г.М. Аналіз структури, принципи класифікації і оцінки колекційних фондів культурних рослин // Інтродукція рослин. — 1999. — № 3-4. — С. 3—7.

3. Муzychuk Г.М., Дорошенко А.С. Первинна оцінка колекційного фонду роду *Dahlia Cav.* Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України // Вісн. Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка. Сер. біол. — 2004. — Вип. 36. — С. 24—30.

4. *The ADS-classification Guide* [electron resources]. — <http://www.dahlia.org/guide/index.html>

5. *Availability list* — UK/Europe — 2006 [electron resources]. — <http://www.dahlia-world.co.uk/availuk.htm>

6. *The Biglist A North American Dahlia Locator* [electron resources]. — <http://www.dahlias.net/dbiglist.htm>

7. *Brummitt R.K. Vascular plant Families and Genera*. — Kew: Royal Botanical Garden, 1992. — 350 p.

8. *Classified List and International Register of Dahlia Names*. — London: Royal Horticultural Society, 1969. — 314 p.

9. *Dahlias* [electron resources]. — <http://www.artsnursery.com>

10. *Dahlias E. TURC SA* [electron resources]. — <http://dahlia.france.free.fr/>

11. *Dahlia types and International classification of Dahlia* [electron resources]. — <http://www.dahlia-world.co.uk/dahlia.htm>

12. *Dahlien* [electron resources]. — http://www.ddfgg.de/Dahlien/D_index.html

13. *Dansk Dahliaselskab* [electron resources]. — <http://www.danskdahlia.dk/Katalog>

14. *Dutch Nursery Trade* [electron resources]. — <http://www.dahlia-world.co.uk/dahliadirectory.htm>

15. *The National Dahlia Collection* [electron resources]. — <http://www.wgltd.co.uk/>

16. *Variety Availability in Australia and New Zealand* [electron resources]. — <http://www.dahlia-world.co.uk/>

17. *World Dahlia Directory* [electron resources]. — <http://www.dahlia-world.co.uk/dahliadirectory.htm>

Рекомендував до друку В.Ф. Горобець

Г.М. Муzychuk¹, А.С. Дорошенко²

¹ Інститут ботаніки ім. Н.Г. Холодного НАН України, Україна, г. Київ

² Національний ботанічний сад ім. Н.Н. Гришко НАН України, Україна, г. Київ

СИСТЕМА
КАЧЕСТВЕННО-КОЛИЧЕСТВЕННЫХ
ПАРАМЕТРОВ МИНИМАЛЬНО-
РЕПРЕЗЕНТАТИВНОГО КОЛЛЕКЦИОННОГО
ФОНДА РОДА DAHLIA CAV. НАЦИОНАЛЬНОГО
БОТАНИЧЕСКОГО САДА ИМ. Н.Н. ГРИШКО
НАН УКРАИНЫ

На основании сравнительного анализа качественно-количественной структуры садовых классов и групп мирового ассортимента цветочно-декоративных растений рода *Dahlia Cav.* и их коллекций в ведущих странах мира и Украине разработана система качественно-количественных параметров минимально-репрезентативного коллекционного фонда рода *Dahlia* Национального ботанического сада им. Н.Н. Гришко НАН Украины, определены стратегия и приоритетные тактические задачи относительно улучшения его видового и сортового состава с целью достижения оптимально-познавательного уровня отображения мирового богатства этой культуры.

Г.М. Муzychuk¹, А.С. Дорошенко²

¹ M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

² M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

THE SYSTEM OF QUANTITATIVE-QUALITATIVE
STRUCTURE OF MINIMUM-REPRESENTATIVE
DAHLIA CAV. COLLECTION FOUND FOR
M.M. GRYSKO NATIONAL BOTANICAL
GARDENS OF THE NAS OF UKRAINE

On the basis of quantitative-qualitative structure comparative analysis of the world assortment of the *Dahlia Cav.* classes as well as *Dahlia* collections in different countries and in Ukraine the strategy and the priority tactic program concerning the M.M. Gryshko National Botanical Gardens *Dahlia* collection found's structure improvement, up to obtaining the optimal cognitive level of representation of this decorative plant world diversity, are worked out.